

ADVIES
VAN 26 SEPTEMBER 2018
OVER DE WIJZIGING VAN HET ONROERENDERFGOEDBESLUIT

INHOUD

I.	SITUERING	1
II.	ALGEMENE BEOORDELING	1
III.	INSTANTIES EN ACTOREN	2
	III.1. ERKENNINGSVOORWAARDEN	2
	III.2. FUSIEVRIENDELIJKE ERKENNINGSSYSTEMEN	3
	III.3. GEDIFFERENTIEERDE ERKENNING ARCHEOLOGEN	4
IV.	ARCHEOLOGIE	5
V.	ONROERENDERFGOEDRICHTPLANNEN	5
VI.	BEHEER ONROEREND ERFGOED	7
	VI.1. BEHEERSPLANNEN	7
	VII.2. OPEN ERFGOED	8
VII.	PREMIES	9
	VII.1. RICHTLIJN BETOELAAGBAARHEID	9
	VII.2. BEHEERSPLANVERPLICHTING	10
	VII.3. PREMIEPERCENTAGES ERFGOEDPREMIE	11
	VII.4. ANDERE PREMIES	14

I. SITUERING

1. SARO ontving op 25 juli 2018 een adviesvraag van Vlaams minister-president Geert Bourgeois over het ontwerp van besluit houdende wijziging van het Onroerendergoedbesluit en diverse andere besluiten van de Vlaamse Regering naar aanleiding van de ex-post evaluatie (verder het wijzigingsbesluit of WB). Met voorliggend advies, goedgekeurd door de raad op 26 september 2018, komt SARO - gezien het zomerreces - zo snel als mogelijk tegemoet aan de vooropgestelde adviestermijn van 30 dagen.
2. Het agentschap Onroerend Erfgoed voerde medio 2017 op vraag van minister Geert Bourgeois een evaluatie door van de nieuwe regelgeving. De doelstelling inzake evaluatie was opgenomen in het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019 en in de beleidsnota 2014-2019: *‘Al van bij de start monitoren we de effecten van de vernieuwde regelgeving op het terrein. Halverwege 2017 laat ik al de eerste resultaten van het onroerendergoeddecreet evalueren’*.¹
3. De Vlaamse Regering nam op 14 juli 2017 kennis van het evaluatierapport en de bijhorende conceptnota ‘aanpassing Onroerendergoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie’². Deze conceptnota geeft in grote lijnen de beoogde aanpassingen aan het Onroerendergoeddecreet en het Onroerendergoedbesluit weer. De wijziging van het Onroerendergoeddecreet werd door de Vlaamse Regering op 30 maart 2018 definitief goedgekeurd en op 4 juli 2018 door het Vlaams Parlement aangenomen.
4. Voorliggend ontwerp van besluit geeft verdere invulling aan de conceptnota en aan de recente wijziging van het Onroerendergoeddecreet. Aanvullend worden punctuele aanpassingen, optimalisaties en correcties aan het Onroerendergoedbesluit voorgesteld. Tot slot wordt ook een aanpassing aan het Varendergoedbesluit doorgevoerd.

II. ALGEMENE BEOORDELING

5. Het ontwerp van besluit concretiseert de eerder voorgestelde aanpassingen aan het Onroerendergoedbesluit en luidt aldus de laatste fase in van het evaluatietraject inzake de

¹ Beleidsnota onroerend erfgoed 2014-2019, pag. 20.

² <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/09013557801ea118>

onroerendergoedregelgeving. Inzake de strategische aandachtspunten bij dit evaluatietraject verwijst de raad naar zijn eerdere adviezen:³

- SARO 2017|04. Advies van 22 maart 2017 over de evaluatie van het Onroerendergoeddecreet.
 - SARO 2017|30. Advies van 13 september 2017 over de conceptnota 'aanpassing Onroerendergoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie'.
 - SARO 2017|33. Advies van 20 december 2017 over het voorontwerp van decreet houdende wijziging van het Onroerendergoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie.
6. Hierna gaat de raad artikelsgewijs in op het ontwerp van besluit. De aandachtspunten worden per hoofdstuk van het Onroerendergoedbesluit gestructureerd, m.n.: de instanties en actoren, archeologie, onroerendergoedrichtplannen, beheer van onroerend erfgoed en premies.

III. INSTANTIES EN ACTOREN

7. Met betrekking tot de instanties en actoren worden drie belangrijke wijzigingen voorgesteld:
- wijzigingen aan de erkenningsvoorwaarden voor onroerendergoedgemeenten en intergemeentelijke onroerendergoeddiensten (art. 3 en 11 WB),
 - aanpassingen aan het erkenningsstelsel voor onroerendergoedgemeenten, intergemeentelijke onroerendergoeddiensten en onroerendergoeddepots in functie van meer flexibiliteit en fusievriendelijkheid (art. 9, 18 en 99 WB),
 - invulling van de gedifferentieerde erkenning van archeologen, voortgaande op de recente wijziging van het Onroerendergoeddecreet (art. 29-32, 34-39 en 143 WB).

III.1. ERKENNINGSVOORWAARDEN

8. Beleidsvisie. Voor zowel de onroerendergoedgemeenten als de intergemeentelijke onroerendergoeddiensten wordt de vereiste beleidsvisie verruimd naar actief behoud, gebruik en herbestemming. De raad ondersteunt dit. SARO wees eerder op het belang van herbestemming van beschermd onroerend erfgoed en vroeg hiervoor een duidelijk beleidskader uit te werken waarbij minstens de krijtlijnen op Vlaams niveau worden vastgelegd.⁴
9. Erfgoedgemeenschap. Voor beide actoren wordt het verplicht ondersteunen van vrijwilligerswerking geherformuleerd naar het ondersteunen en betrekken van erfgoedgemeenschappen. Dit is positief; vrijwilligerswerking mag evenwel niet uit het oog worden verloren. De raad suggereert daarom het erkenningscriterium te herformuleren naar het ondersteunen en betrekken van erfgoedgemeenschappen 'met inbegrip van zowel professionele als vrijwillige actoren'.

Ook de introductie van de term 'erfgoedgemeenschap' (art. 1 WB) is positief. De inbedding van deze term in de erkenningsvoorwaarden is een eerste stap. Ook bij het selecteren en waarderen van onroerend erfgoed moet worden ingezet op een grotere betrokkenheid van de erfgoedgemeenschap.⁵ De raad merkt op dat het verschil met de bestaande term 'onroerendergoedactoren' klein is; de raad vraagt dit verder te duiden.

³ Raadpleegbaar op www.sarovlaanderen.be

⁴ SARO 2017|33, pag. 12.

⁵ SARO 2017|33, pag. 11-12. Zie ook Evaluatierapport Onroerendergoeddecreet dd. 12 mei 2017, pag. 13: 'Het is raadzaam om de term 'erfgoedgemeenschap', zoals gedefinieerd in de Faro-conventie, te integreren in het decreet zodat deze gemeenschappen worden erkend als actor en hun rol kunnen opnemen bij het waarderen, beheren en ontsluiten van erfgoed. Deze erfgoedgemeenschappen kunnen als actoren betrokken worden bij de werking van onroerendergoedgemeenten en

10. Inventarisatie. Voor onroerenderfgoedgemeenten wordt volgende nieuwe erkenningsvoorwaarde geformuleerd: *‘de gemeente inventariseert het onroerend erfgoed op het gemeentelijk grondgebied en zet instrumenten in om het duurzaam behoud en beheer ervan te stimuleren’*.

De raad heeft de rol van gemeenten inzake het inventariseren steeds erkend, maar vroeg verdere verduidelijking over het juridische statuut van de gemeentelijke inventarissen en over hun verhouding tot de inventarissen van Vlaams niveau. De raad benadrukt de noodzakelijke ‘samenhang’ en ‘complementariteit’ tussen de onroerenderfgoedinventarissen op Vlaams niveau en de onroerenderfgoedinventarissen op gemeentelijk niveau. De raad vraagt de Vlaamse overheid deze samenhang en complementariteit te bewaken.⁶

Gezien het belang van de uitbouw van een kwalitatieve inventaris is het essentieel dat de lokale initiatieven en de lokale deskundigheid maximaal worden gevaloriseerd en dat de lokale input in deze inventaris wordt geïntegreerd. Minstens is de opmaak van een Vlaams beleidskader gewenst, opdat zowel de Vlaamse inventarisatie als de gemeentelijke inventarisatie éénzelfde terminologie en éénzelfde vaststellingsprocedure kennen, alsook dezelfde rechtsgevolgen.⁷ Het agentschap Onroerend Erfgoed moet hierbij een faciliterende rol opnemen. Het principe van centrale ontsluiting door het agentschap kan hier worden doorgetrokken (cf. centrale ontsluiting gemeentelijke vrijstellingen archeologie).

III.2. FUSIEVRIENDELIJKE ERKENNINGSSYSTEMEN

11. Erkennungssysteem intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. De conceptnota kondigde reeds aan dat het erkennungssysteem voor intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten flexibeler en fusievriendelijker zou worden gemaakt. Het wijzigingsbesluit voert een nieuwe procedure tot aanpassing van de erkenning in: in geval van een gewijzigde samenstelling moet door middel van een aanvulling van de erkenningsaanvraag worden aangetoond hoe de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst blijft voldoen aan de erkenningsvoorwaarden.

SARO ondersteunt deze wijziging en wees eerder op de mogelijke impact van een fusie op de erkenningsvoorwaarde inzake een gemeenschappelijk erfgoedpakket op basis van een gezamenlijke omgevingsanalyse alsook op de financiële implicaties wanneer één of meerdere gemeenten uit een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst stappen.⁸

SARO vindt het positief dat artikel 92 WB bepaalt dat in het geval van een gewijzigde samenstelling de lopende samenwerkingsovereenkomst en het subsidiebedrag blijven gelden. Het verslag aan de Vlaamse Regering verduidelijkt: *‘Het subsidiebedrag wordt pas herzien bij het vernieuwen van de samenwerkingsovereenkomst. Deze aanpassing heeft een beperkte financiële impact (IOED’s kunnen naargelang de wijziging te veel of te weinig subsidie ontvangen), maar deze weegt niet op tegen de procedurele consequenties van een tussentijdse bijsturing.’*⁹

12. Erkennungssysteem onroerenderfgoedgemeenten en -depots. Ook de erkennungssystemen voor onroerenderfgoedgemeenten en -depots worden fusievriendelijker gemaakt.

Bij een fusie van een erkende onroerenderfgoedgemeente met één of meer gemeenten wordt de bestaande erkenning automatisch overgedragen naar de nieuw gevormde gemeente. Er

intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en bij het opstellen van onroerenderfgoedrichtplannen. Het verdient ook aanbeveling om na te gaan hoe erfgoedgemeenschappen meer en beter betrokken kunnen worden in het waarderingproces.’

⁶ SARO 2016|02. Advies van 27 januari 2016 over de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet, pag. 4.

⁷ SARO 2017|33, pag. 10-11.

⁸ SARO 2017|30, pag. 4.

⁹ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 14.

geldt een verplichte herziening van de beleidsvisie bij aanvang van een nieuwe meerjarenplanning. Dit is positief.

Voor de onroerendergoeddepots wordt bepaald dat als de gemeentegrensoverschrijdende receptieve functie zou vervallen ten gevolge van een fusie van gemeenten, de lopende samenwerkingsovereenkomst ongewijzigd blijft gelden. Ook hier moet deze functie bij het vernieuwen van de overeenkomst worden geactualiseerd.¹⁰

III.3. GEDIFFERENTIEERDE ERKENNING ARCHEOLOGEN

13. Twee types. SARO heeft de invoering van een gedifferentieerd erkenningsstelsel voor archeologen, waarbij de types 1 alle vormen van archeologisch onderzoek mogen uitvoeren en de types 2 enkel vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, steeds ondersteund.¹¹ Het is positief dat het wijzigingsbesluit dit verder concretiseert en de nodige overgangsmaatregelen voorziet. De raad kan de voorgestelde invulling grotendeels ondersteunen. Zo is het positief dat de bestaande erkenningscriteria in grote mate worden behouden en toegepast op de types 1. De raad onderschrijft tevens het voorstel om de erkenningscriteria voor de types 2 maximaal te spiegelen aan de criteria voor de types 1. Tenslotte staat de raad positief ten opzichte van de voorgestelde wijzigingen aan de van rechtswege erkenningen.

14. Erkenningscriteria. Artikel 29 WB wijzigt de erkenningsvoorwaarden voor het type 1 natuurlijke persoon en introduceert onder meer een nieuwe erkenningsvoorwaarde inzake het onderschrijven van de Code van Goede Praktijk. Dit is positief. Ook de organisatie van een verplicht opleidingssysteem over de Code van Goede Praktijk is een goede zaak; deze opleidingen zouden ook moeten openstaan voor metaaldetectoristen en andere geïnteresseerden.

De raad heeft wel bedenkingen bij de halvering van de vereiste opgravingservaring. Deze wijziging strookt niet met de aanbeveling uit het evaluatierapport om een minimum aan ervaring voorop te stellen.¹² De raad stelde eerder dat, rekening houdend met de meldingsprocedure voor archeologienota's, de differentiatie van het erkenningsstelsel geen afbreuk mag doen aan de kwaliteit van de archeologienota's.¹³ De raad kan deze wijziging als dusdanig niet ondersteunen en vraagt om artikel 3.5.2, 3° van het Onroerendergoedbesluit niet te wijzigen.

15. Van rechtswege erkenning gemeentelijke archeologen. Artikel 143 WB bepaalt o.a. dat de erkende archeologen in dienst van een gemeente worden gelijkgesteld aan het type 2 natuurlijke persoon. Door introductie van dit type 2 vervalt immers hun van rechtswege erkenning. De raad vindt het positief dat het verslag verduidelijkt dat deze archeologen steeds de mogelijkheid hebben een aanvraag in te dienen voor een erkenning als type 1.¹⁴ De raad vraagt dit wel expliciet op te nemen in artikel 143 WB.

16. Actualisatie opvolging, evaluatie en schorsing van erkende archeologen. Met betrekking tot de geldigheidsduur (art. 34 WB), de opvolgingsvoorwaarden (art. 35 WB), de evaluatie (art. 37 WB) en de schorsing (art. 38 en 39 WB) van erkende archeologen worden diverse actualisaties voorgesteld. De raad ondersteunt de voorgestelde wijzigingen, waaronder de introductie van

¹⁰ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 14.

¹¹ SARO 2017|30, pag. 3 en SARO 2017|33, pag. 4.

¹² Evaluatierapport Onroerendergoeddecreet dd. 12 mei 2017, pag. 54: *'De vereiste om over minimaal een jaar veldervaring te beschikken opgedaan binnen de vijf jaar op het ogenblik van de aanvraag tot erkenning, blijft wenselijk. De vraag stelt zich evenwel of de opvolgingsvoorwaarden wel noodzakelijk even streng moeten zijn als de voorwaarden bij de aanvraag van de erkenning. Het is immers niet altijd eenvoudig, ook voor een actieve erkende archeoloog, om blijvend aan deze voorwaarden te voldoen.'*

¹³ SARO 2017|33, pag. 4.

¹⁴ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 7.

twee nieuwe opvolgingsvoorwaarden en de verruiming van de scope van de evaluatie. Het is tevens positief dat de schorsingsprocedure wordt gewijzigd conform de aanbevelingen uit het recente evaluatierapport archeologie (werkjaar 2017¹⁵). Bovendien verduidelijkt het verslag: *‘Het belangrijkste verschil met de huidige regeling is dat de schorsing niet langer automatisch tot een (tijdelijk) activiteitsverbod leidt, maar dat de nadruk komt te liggen op het zoeken naar een oplossing en het onmiddellijk remediëren.’*¹⁶

IV. ARCHEOLOGIE

17. Gemeentelijke vrijstelling archeologienota. Artikel 49 WB geeft invulling aan de vrijstelling van de verplichte opmaak van een archeologienota door een erkende onroerenderfgoedgemeente en legt de motivering, de inhoud en de publicatiewijze van het gemeentelijke reglement duidelijk vast.

Het verslag verduidelijkt: *‘In het reglement worden de percelen opgesomd waarop de vrijstelling van toepassing is, en wordt gemotiveerd waarom de vrijstelling is toegekend. De gemeentelijke vrijstellingscriteria moeten zich spiegelen aan deze die op Vlaams niveau worden gehanteerd bij de opmaak van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-kaart). (...) Er wordt gekozen voor een centrale ontsluiting via het agentschap in functie van de transparantie en het gebruiksgemak voor de initiatiefnemer. Alle informatie die deze nodig heeft om na te gaan of hij aan een archeologische verplichting moet voldoen bevindt zich dan op één locatie.’*¹⁷

SARO ondersteunt deze regeling en herhaalt zijn pleidooi voor een maximale integratie van de lokale terreinkennis (de gemeentelijke vrijstellingen) in de inventaris en de GGA-kaart op Vlaams niveau.

V. ONROERENDERFgoedRICHTPLANNEN

18. Delegatie onroerenderfgoedrichtplannen. In uitvoering van de conceptnota delegeert artikel 70 WB de bevoegdheid inzake het goedkeuren van onroerenderfgoedrichtplannen van de Vlaamse Regering naar de minister. Het verslag verduidelijkt dat dit de procedure vereenvoudigt.¹⁸

SARO gaf eerder aan dat de raad deze delegatie niet kan ondersteunen en drong er op aan dat de Vlaamse Regering blijft beslissen over de goedkeuring van onroerenderfgoedrichtplannen. De raad heeft immers grondige bedenkingen bij dit instrument:

- De raad wijst in de eerste plaats op de potentiële reikwijdte en de beoogde ruime invulling van onroerenderfgoedrichtplannen. Dit vormt een belangrijk argument om de goedkeuring van de onroerenderfgoedrichtplannen te behouden op het niveau van de Vlaamse Regering (zie par. 20).

¹⁵ Evaluatierapport hoofdstuk archeologie voor het werkjaar 2017, pag. 56: *‘Uit een kwalitatieve analyse van het proces evalueren, schorsen en intrekken van de erkenning van archeologen blijkt ook dat er zich een aantal knelpunten voordoen die een andere aanpak vergen en een aanpassing van de regelgeving (Onroerenderfgoedbesluit). Het proces toezicht op de erkenning van archeologen blijkt in praktijk niet efficiënt, noch effectief te werken terwijl er door de toekomstige decreetswijzigingen net meer nadruk op komt te liggen. Een aanpassing van deze procedures is wenselijk. De bedoeling is niet om meer of sneller erkenningen te kunnen schorsen of intrekken, maar wel om een evenwichtiger procedure te bekomen die ook effectief inzetbaar is en tot resultaten leidt (o.m. opvolgingsvoorwaarden afstemmen op erkenningsvoorwaarden, schorsing als voorwaardelijke erkenning i.p.v. tijdelijk activiteitsverbod, ...).’*

¹⁶ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 9.

¹⁷ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 9.

¹⁸ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 10.

- Verder zijn er nog heel wat onduidelijkheden met betrekking tot de concrete invulling van dit instrument en heeft de raad ook vragen bij het feit dat twee types onroerendergoedrichtplannen bestaan (zie par. 21 en par. 22).

19. Potentiële reikwijdte instrument. De raad wees reeds eerder op de beoogde ruime invulling van het instrument. Het Onroerendergoeddecreet (art. 7.1.2) stelt immers: *‘Een onroerendergoedrichtplan biedt onder andere op basis van de gegevens die opgenomen zijn in een inventaris als vermeld in artikel 4.1.1 vanuit de erfgoedwaarden een visie op de toekomstige ontwikkeling van de betrokken onroerende goederen binnen het thema of gebied, verduidelijkt de aandachtspunten uit het onroerendergoedbeleid en formuleert beheers- en ontwikkelingsdoelstellingen.’*

Bovendien kan aan het onroerendergoedrichtplan een actieprogramma worden gekoppeld dat de instrumenten en middelen opsomt die ter beschikking staan van de administratieve overheden en die kunnen worden ingezet om de toekomstvisie, aandachtspunten en beheersdoelstellingen uit het onroerendergoedrichtplan te verwezenlijken.¹⁹ Blijkens de memorie van toelichting bij het Onroerendergoeddecreet beperken deze instrumenten en middelen zich niet noodzakelijk tot het onroerendergoedinstrumentarium: *‘Het actieprogramma onroerend erfgoed hoeft niet eenzijdig door het beleidsveld onroerend erfgoed te worden opgesteld. Via afstemming en overleg met andere betrokken beleidssectoren en stakeholders kan een compromis bereikt worden inzake de verwezenlijking van de erfgoeddoelstellingen, zoals die in een onroerendergoedrichtplan voor een bepaald gebied of met betrekking tot een bepaald thema zijn geformuleerd. Deze overlegfase kan ertoe leiden dat een gezamenlijk actieprogramma onroerend erfgoed wordt opgezet, waarin een selectie wordt gemaakt van de in te zetten instrumenten en middelen.’*²⁰

Ook uit het proefproject ‘hoogstamboomgaarden in Haspengouw’ blijkt de potentiële reikwijdte van het instrument: *‘Dit instrument is gericht op een geïntegreerde en sectoroverschrijdende visievorming, vertrekkende vanuit de erfgoedwaarden. (...) We betrekken alle relevante beleidsinstanties, eigenaars, (lokale) verenigingen en belangengroepen, experts, enz...’*. Verder blijkt dat voor de uitwerking van het actieprogramma de inzet van zowel bestaande als nieuw (beleids-)instrumenten zal worden onderzocht. De goedkeuring van het actieprogramma resulteert bovendien in een formeel engagement om de acties uit te voeren.²¹

20. Nood aan verdere juridische duiding. Het instrument is decretaal verankerd (hoofdstuk 7 Onroerendergoeddecreet) maar slechts zeer beperkt omschreven in het decreet. Het doorloopt nog steeds een testfase. Er bestaat op heden geen enkele duidelijkheid over de procedure tot opmaak of goedkeuring van een onroerendergoedrichtplan, de precieze finaliteit, samenstelling of operationalisering.²²

Artikel 7.1.1 van het Onroerendergoeddecreet bepaalt dat de Vlaamse Regering de nadere regels voor het opstellen van een onroerendergoedrichtplan kan opstellen. Hieraan is tot op heden geen invulling aan gegeven, ook niet met voorliggend wijzigingsbesluit. SARO meent dat eerst het instrument verder moet worden geduid in het besluit van de Vlaamse Regering, alvorens beslist kan worden tot delegatie.

21. Twee types. Met de overgangsmaatregel in artikel 12.3.15 van het Onroerendergoeddecreet werden alle definitief aangeduide ankerplaatsen automatisch gelijkgesteld aan

¹⁹ SARO 2017|30, pag. 8.

²⁰ Memorie van Toelichting Onroerendergoeddecreet, pag. 78.

²¹ Intentieverklaring Onroerendergoedrichtplan Hoogstamboomgaarden in Haspengouw:

https://cdn.kangacoders.com/direct/particify/da_files/items/000/000/096/original/Intentieverklaring_tekst.pdf?1506607499

²² SARO 2017|30, pag. 8-9.

onroerendergoedrichtplannen. Het gaat in totaal om 70 ankerplaatsen.²³ Aldus bestaan er twee types onroerendergoedrichtplannen die weliswaar met het Onroerendergoeddecreet gelijkgesteld zijn, maar op vlak van inhoud, procedures en rechtsgevolgen van elkaar verschillen (zie bijlage 1). SARO vraagt verdere duiding over de vooropgestelde evolutie van het instrument onroerendergoedrichtplan. Daarnaast vraagt de raad verdere verduidelijking over de afstemming met andere bestaande gebiedsgerichte planningsinstrumenten.

VI. BEHEER ONROEREND ERFGOED

22. Met betrekking tot het beheer van onroerend erfgoed bevat het wijzigingsbesluit twee luiken:

- wijzigingen aan de samenstelling, goedkeuringsprocedure, geldigheidsduur, rapportageverplichtingen en evaluatiemodaliteiten van beheersplannen (art. 72 en 74-76 WB),
- wijzigingen aan de regeling inzake open erfgoed (art. 90 en 91 WB).

VI.1. BEHEERSPLANNEN

23. Samenstelling. Artikel 72 WB stelt dat de beheersvisie moet gebaseerd zijn op de beschrijvende onderdelen van het beheersplan (identificatie van het goed, afbakeningsplan, historische nota, inventarisatie van erfgoedelementen en situering en beschrijving van erfgoedwaarden). De raad ondersteunt de ambitie om de kwaliteit van beheersplannen te bewaken²⁴ en bij de opmaak meer de focus te leggen op het expliciteren van de te nemen maatregelen om de doelstellingen te realiseren.²⁵ Het is evenwel de vraag of voorliggende, beperkte, wijziging hieraan tegemoet kan komen. De raad vraagt de ambities met betrekking tot de inhoud van beheersplannen expliciet in het verslag van de Vlaamse Regering op te nemen, zodat de dossierlast effectief verminderd kan worden zoals vooropgesteld in de conceptnota.

Het wijzigingsartikel introduceert daarnaast de mogelijkheid om een ontwikkelingstraject tot open erfgoed in een beheersplan op te nemen en hiervoor een verhoogde premie te bekomen. De raad ondersteunt deze mogelijkheid. Dit getuigt van een vernieuwende kijk op de ontwikkeling en opstelling van erfgoed en is duidelijk een stap vooruit.

Naar analogie met de aangepaste regeling voor open erfgoed introduceren artikelen 145 en 146 WB de mogelijkheid om varend erfgoed via een ontwikkelingstraject tot opengesteld varend erfgoed te ontwikkelen en hiervoor een verhoogde premie van 80% te krijgen. Ook dit beoordeelt SARO positief.

24. Goedkeuringsprocedure. Artikel 74 WB vervangt de verplichte publicatie van de goedkeuringsbeslissing in het Belgisch Staatsblad door de digitale ontsluiting van goedgekeurde beheersplannen op de website van het agentschap Onroerend Erfgoed. SARO ondersteunt het principe van digitale publicatie in functie van kennisontsluiting, maar wijst tegelijk op de privacy- en veiligheidsrisico's verbonden aan beheersplannen die betrekking hebben op interieurs, cultuurgoederen of private goederen. SARO vraagt dat voor private goederen de publicatie van

²³ <https://www.onroerendergoed.be/actueel/nieuws/ankerplaatsen-in-de-inventaris/>

²⁴ SARO 2017|33, pag. 8.

²⁵ Memorie van Toelichting bij het ontwerp van decreet houdende wijziging van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 naar aanleiding van de ex-post evaluatie, pag. 23: *'Het is wenselijk de kwaliteit van beheersplannen in die zin te bewaken en de opmaak ervan ook te stimuleren buiten een premiecontext. Tegelijk is het onnodig dat beheersplannen bijzonder omvangrijke studiewerken worden waarin elk detail van het onroerend goed wordt weergegeven. Dit geldt in het bijzonder voor de toevoeging van lijsten met cultuurgoederen die (al dan niet) geïntegreerd deel uitmaken van de bescherming. De focus bij de opmaak van een beheersplan zou moeten liggen op het expliciteren van te nemen maatregelen om de doelstellingen te realiseren en het opnemen van een lijst van vrijstellingen voor toelatingsplichtige handelingen.'*

de maatregelen zich beperkt tot algemene termen en dit zonder specifieke beschrijving van goederen. Een uitvoeringskader moet de regels hiervoor bepalen.

Aanvullend merkt SARO op dat geen beroepsmogelijkheid bestaat in geval van weigering van een beheersplan. Hoewel de mogelijkheid bestaat om een onvolledig bevonden beheersplan aan te passen om alsnog voor goedkeuring in aanmerking te komen, meent de raad dat een beroepsprocedure moet worden inschreven.

25. Geldigheidsduur. Het is positief dat met artikel 75 WB de geldigheidsduur van beheersplannen wordt opgetrokken van 20 naar 24 jaar. Het verslag verduidelijkt dat er geen overgangsmaatregel is voorzien; de verlenging geldt automatisch voor alle goedgekeurde beheersplannen.²⁶ Lopende aanvragen worden afgehandeld volgens de bepalingen die golden bij opstart van de goedkeuringsprocedure (art. 149 WB).
26. Rapportageverplichtingen en evaluatiemodaliteiten. Artikel 76 WB stelt de rapportageverplichtingen en de evaluatiemodaliteiten van beheersplannen scherp. Het voorziet in een rapportage om de zes jaar, waarbij het rapport minstens bestaat uit een onderhoudslogboek. Het verslag verduidelijkt: *‘Deze scherpstelling komt enerzijds tegemoet aan een behoefte aan een meer effectieve, uniforme en consequente aanpak voor de opvolging van beheersplannen (wat de kwaliteit van beheersplannen te goede zal komen), en activeert beheersplannen anderzijds als referentiedocument voor het verlenen van premies (en in het bijzonder de bijkomende premie van 10 procent, zie art. 115).’*²⁷

De raad kan deze wijzigingen ondersteunen; SARO wees er immers eerder op dat in de praktijk beschermen te weinig wordt gevolgd door een effectieve uitvoering van de beheersvisie.²⁸ De raad heeft wel vragen ten aanzien van de argumentatie dat de voorgestelde wijzigingen ‘beheersplannen activeren als referentiedocument voor het verlenen van premies’. Een beheersplan zal immers niet vereist zijn voor het bekomen van de bijkomende 10%-premie.

VII.2. OPEN ERFGOED

27. Erkenningsvoorwaarden. Zoals aangekondigd in de conceptnota sleutelt het wijzigingsbesluit ook aan de erkenningsvoorwaarden. Het evaluatierapport en de conceptnota wezen daarbij op de noodzaak om het exclusieve karakter van het open erfgoed te doorbreken.²⁹

Artikel 90 WB herwerkt de huidige acht erkenningsvoorwaarden naar vier voorwaarden. Het ‘kerncriterium’ wordt: *‘de openstelling is inspirerend voor Vlaanderen of een ruimer gebied op de volgende vlakken: a) de manier waarop en de frequentie waarmee de locatie wordt opengesteld en de keuzes die daarbij worden gemaakt; b) de wijze van beheer van de site, inclusief de publiekswerking; c) de netwerking en complementariteit met andere sites die erkend zijn als open erfgoed.’* SARO vindt het positief dat de aanpassingen aan de erkenningsvoorwaarden meer duidelijkheid scheppen.

28. Erkenningsprocedure. Ook de erkenningsprocedure voor open erfgoed wordt gewijzigd. Artikel 91 WB koppelt de erkenningsprocedure voor open erfgoed los van een beheersplan. Dit is positief. Dit artikel bepaalt verder dat een erkenning als open erfgoed geldt voor een periode van 12 jaar en op eigen vraag of op initiatief van het agentschap kan gebeuren. Het verslag stelt dat open erfgoed op die manier kan uitgroeien tot een kwaliteitslabel.³⁰ SARO ondersteunt de nieuwe mogelijkheid van een erkenning op initiatief van het agentschap maar vraagt hiervoor wel een transparant afwegingskader en een duidelijke strategie die aangeeft wat de ambitie is

²⁶ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 12.

²⁷ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 12.

²⁸ SARO 2017|30, pag. 10.

²⁹ Conceptnota ‘aanpassing Onroerenderfgoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie’, pag. 12.

³⁰ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 13.

van de Vlaamse overheid met dit label. Dit kan ertoe bijdragen dat meer onroerend erfgoed op een kwalitatieve manier ontsloten wordt. De raad benadrukt dat een dergelijk initiatief steeds in samenspraak met de eigenaar of beheerder moet gebeuren.

Wat de bepaling betreft dat een erkenning als open erfgoed op initiatief van het agentschap kan worden ingetrokken, wijst SARO op het ontbreken van een beroepsmogelijkheid. Ook in geval van weigering van een erkenning als open erfgoed wordt geen beroepsmogelijkheid voorzien. SARO meent dat een beroepsprocedure moet worden ingeschreven.

29. Stilzwijgende verlenging. Voor reeds erkend open erfgoed voorziet artikel 150 WB een overgangsmaatregel waarbij de erkenning gedurende de looptijd van het beheersplan blijft gelden en na afloop automatisch en stilzwijgend wordt verlengd met 12 jaar. De keuze voor een stilzwijgende verlenging wordt niet gemotiveerd.

Bovendien is de introductie van de stilzwijgende verlening opvallend gezien diverse stilzwijgende procedures worden geschrapt wegens klantvriendelijk. Het betreft meer bepaald de stilzwijgende ontvankelijkheid van erkenningsaanvragen (art. 3.4.4, 3.5.5, 3.6.4 en 3.7.5 Onroerenderfgoedbesluit), de stilzwijgende weigeringen met betrekking tot (geïntegreerde) beheersplannen (art. 8.1.6, 8.1.9, 8.1.10, 8.3.6 en 8.3.11 Onroerenderfgoedbesluit) en de stilzwijgende beslissing inzake subsidietoekenning voor intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (art. 10.1.8 Onroerenderfgoedbesluit). SARO wijst er op dat het ontbreken van dergelijke procedures zeer problematisch kan zijn in die gevallen waar de overheid nalaat een beslissing te nemen. De burger kan dan immers geen beroep instellen, wat tevens bijzonder klantvriendelijk is. SARO dringt er op aan hiervoor een oplossing uit te werken.

VII. PREMIES

VII.1. RICHTLIJN BETOELAAGBAARHEID

30. Onvolledige omzetting richtlijn. Het wijzigingsbesluit bevat enkele wijzigingen die gericht zijn op juridische doorvertaling van de richtlijn van 10 maart 2017 over de betoelaagbaarheid van beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten voor bouwkundig erfgoed.³¹

Een aantal elementen uit de richtlijn werden evenwel niet in het besluit geïntegreerd. Het gaat bijvoorbeeld om de duiding die de richtlijn geeft bij de term 'storende lacune'. Artikel 113 WB voorziet in het schrappen van de dossiercategorie 'niet meer aanwezige waardevolle elementen' - waarvoor geen erfgoedpremie kon worden bekomen - inclusief de bestaande uitzondering voor reconstructie van een storende lacune. Hierdoor is het onduidelijk of de reconstructie van storende lacunes in de toekomst nog betoelaagd zal worden en onder welke voorwaarden. Het verslag geeft hieromtrent geen duidelijk antwoord.

Ook de verduidelijking die de richtlijn geeft bij artikel 11.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit - meer bepaald de ruime scope en de begrippen 'noodzakelijkheid' en 'herwaardering' - wordt niet in het Onroerenderfgoedbesluit omgezet. Dit geldt ook voor de duiding bij de betoelaagbaarheid van ingrepen aan orgels. De raad vraagt de richtlijn volwaardig door te vertalen zodat geen parallelle regels meer bestaan en het besluit als enige referentiekader duidelijk is.

31. Betoelaagbare dossiercategorieën. Het artikel 113 WB integreert de richtlijn voor zover deze betrekking heeft op de betoelaagbaarheid van comfort- en isolatiewerkzaamheden, beveiligingswerkzaamheden, of werkzaamheden of diensten opgelegd door andere

³¹ <https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/betoelaagbaarheid-bij-erfgoed-en-onderzoekspremies/>

regelgevingen en de betoelaagbaarheid van onderhoudswerken. Het huidige artikel 11.2.4 van het Onroerenderfgoedbesluit, waarin de dossiercategorieën zijn opgenomen waarvoor geen erfgoedpremie kan worden bekomen, wordt daarbij integraal vervangen. Tegelijk wordt geopteerd voor een positieve formulering waardoor het nieuwe artikel 11.2.4 van het Onroerenderfgoedbesluit de dossiercategorieën bevat die 'eveneens in aanmerking komen voor een erfgoedpremie'.

Het betreft enerzijds ingrepen in functie van regulier onderhoud, zoals opgenomen in de vastgestelde lijst met forfaitaire werkzaamheden.³² Anderzijds betreft het energiebesparende maatregelen (op basis van een energieaudit), beveiligingsmaatregelen en werkzaamheden die opgelegd zijn door andere regelgevingen voor zover hiervoor erfgoedkenmerken en -elementen moeten worden aangepast of randvoorwaarden worden gesteld vanuit onroerend erfgoed die een meerkost met zich meebrengen. Het verslag verduidelijkt dat het volledige bedrag van de meerkost zal worden gedekt.³³ De raad kan de betoelaging van beide dossiercategorieën ondersteunen en vindt het positief dat het meerkostprincipe inzake energiebesparende maatregelen uit de 'richtlijn betoelaagbaarheid' in regelgeving wordt omgezet. Het is tevens positief dat voor de berekening van deze meerkosten een rekenblad wordt gehanteerd. SARO vraagt wel aandacht voor de verdere operationalisering van dit principe in de gevallen waar de meerkosten het gevolg zijn van beveiligingswerkzaamheden of werkzaamheden opgelegd door andere regelgevingen.

SARO merkt wel nog op dat de term 'eveneens' tot verwarring kan leiden. Het is niet geheel duidelijk op welke manier het nieuwe artikel 11.2.4 van het Onroerenderfgoedbesluit moet worden samen gelezen met artikel 11.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit waarin generiek wordt bepaald dat een erfgoedpremie kan worden toegekend '*voor beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten die noodzakelijk zijn voor het behoud of de herwaardering van erfgoedkenmerken en -elementen van een beschermd goed*' én waarin de dossiercategorieën worden vermeld waarvoor een beheersplan vereist is. De raad wijst op de zeer brede scope van het artikel 11.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit waardoor het onduidelijk is of artikel 11.2.4 van het Onroerenderfgoedbesluit hierop een aanvulling betreft dan wel een precisering. Verder vraagt de raad te verduidelijken of voor de dossiercategorieën vermeld in artikel 11.2.4 van het Onroerenderfgoedbesluit steeds een beheersplan verplicht is.

VII.2. BEHEERSPLANVERPLICHTING

32. **Beheersplanverplichting.** De conceptnota kondigde aan dat de verplichting tot het hebben van een geldig goedgekeurd beheersplan om in aanmerking te komen voor een erfgoedpremie zou worden beperkt tot '*beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten aan of in werelderfgoederen, beschermde stads- en dorpsgezichten, beschermde cultuurhistorische landschappen en beschermde archeologische sites. Ook bij grote of langdurige werkzaamheden aan of in beschermde goederen of erfgoedlandschappen waarvoor een meerjarenpremie-overeenkomst wordt afgesloten geldt dat er een goedgekeurd beheersplan moet zijn.*'³⁴

Het artikel 112 WB geeft invulling aan de voorziene beperking. Uit onderstaande tabel blijkt dat hierbij enigszins wordt afgeweken van het voorstel uit de conceptnota en dat voor de meeste categorieën de beheersplanverplichting wordt behouden.

³²https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/20150605_MB_forfaitaire_lijst_Bijlage_zonder_premiepercentages2.pdf

³³ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 17.

³⁴ Conceptnota 'aanpassing Onroerenderfgoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie', pag. 12.

Categorieën waarvoor beheersplan verplicht is	OE-besluit	Conceptnota	Wijzigingsbesluit
Stads- en dorpsgezichten	x	x	x
Cultuurhistorische landschappen	x	x	x
Archeologische sites	x	x	x
Erfgoedlandschappen	x		x
Open erfgoed (in ontwikkeling)	x		x
ZEN-erfgoed	x		35
Onderwijsgebouwen	x		
Beschermde monumenten eredienst	x		
Beschermde goederen lokaal bestuur	x		
Combinatie gespecialiseerde werken	x		x
Meerjarenpremieovereenkomst	x		x
UNESCO-werelderfgoed		x	x
Grote of langdurige werken aan/in beschermd goed of erfgoedlandschap waarvoor meerjarenpremieovereenkomst wordt gesloten		x	

Zo wordt open erfgoed toch weerhouden als categorie die verplicht een beheersplan moet opstellen om in aanmerking te komen voor een premie. En voor de erfgoedlandschappen leek de conceptnota nog uit te gaan van cumulatie met grote of langdurige werken waarvoor een meerjarenpremieovereenkomst werd gesloten. Nu worden 'erfgoedlandschappen, 'meerjarenpremieovereenkomsten' en 'combinatie van gespecialiseerde werken' als drie afzonderlijke categorieën behouden. Het is onduidelijk of de finale keuze voor het al dan niet verplichten tot opmaak van een beheersplan voortvloeit uit de in de conceptnota aangekondigde inhoudelijke evaluatie van beheersplannen. SARO drong hier op aan.³⁶

Het is positief dat voor werelderfgoed een UNESCO-managementplan voor de locatie of het project als goedgekeurd beheersplan geldt. De raad merkt op dat dergelijk managementplan door UNESCO goedgekeurd moet zijn. Het is onduidelijk welke sites in Vlaanderen reeds zo'n goedgekeurd plan hebben. Het is tevens onduidelijk of de beheersplanverplichting ook geldt voor erfgoed binnen de UNESCO-bufferzones. Enerzijds vereist een globale beheersvisie voor werelderfgoed ook een beheersvisie op de bufferzone, anderzijds heeft deze maatregel grote gevolgen voor steden zoals Gent, Brugge en Antwerpen.

VII.3. PREMIERCENTAGES ERFGOEDPREMIE

33. Verhoogde premie van 60%. Conform de conceptnota worden de premiepercentages aangepast: een basispremie van 40%, een verhoogde premie van 60% en een bijkomende premie van 10%. Het basispremiepercentage van 40% werd met de recente wijziging van het Onroenderfgoeddecreet decretaal verankerd.

De categorieën die in aanmerking komen voor de premie van 60% worden vastgelegd met artikel 114 WB. Het betreft de huidige categorieën die in aanmerking kwamen voor een premie van 60 of 80% alsook de nieuwe categorie van maalvaardige en opengestelde molens. Voor beschermde gebouwen voor erkende eredienst, beschermde goederen in eigendom van een lokaal bestuur en open erfgoed komt dit neer op een daling van het premiepercentage.

Voor een aantal categorieën introduceert artikel 114 WB bijkomende voorwaarden. Beschermde gebouwen in eigendom van een lokaal bestuur kunnen slechts een verhoogde premie krijgen indien zij een (niet-commerciële) publieksfunctie hebben. De raad ondersteunt

³⁵ De erkenning als ZEN-erfgoed blijft wel gekoppeld aan de goedkeuring van een beheersplan.

³⁶ SARO 2017|30, pag. 8 en 11.

deze regeling, maar merkt op dat de definitie van ‘publieksfunctie’³⁷ vaag is en in de praktijk voor verwarring en discussie kan zorgen. Er worden bijvoorbeeld geen kwantitatieve of kwalitatieve vereisten inzake openstelling vastgelegd.

Voor erkend open erfgoed wordt een verhoogde premie toegekend indien de locatie gedurende 12 jaar blijft voldoen aan de erkenningsvoorwaarden en gedurende deze periode minstens 50 dagen en 300 uur per jaar is opengesteld (art. 115 WB). Deze twee voorwaarden gelden tevens voor open erfgoed in ontwikkeling, naast de verplichting om binnen zes jaar na de eerste verhoogde premieaanvraag een effectieve erkenning als open erfgoed te bekomen.

Voor onderwijsgebouwen worden geen bijkomende voorwaarden opgelegd. Zij blijven genieten van een verhoogd percentage van 60%, zonder verplichtingen inzake de opmaak van een beheersplan of minimale openstelling. De motivering hiervoor ontbreekt.

34. Relatie premiepercentage en beheersplanverplichting. De raad wijst erop dat de relatie tussen premiepercentage en beheersplanverplichting niet eenduidig is. Dit blijkt uit onderstaande tabel. Het verslag stelt hieromtrent enkel: *‘de generieke beheersplanverplichting voor verhoogde erfgoedpremies wordt geschrap’t*³⁸, maar geeft geen verdere motivering.

Dossiercategorie	Huidig %	Nieuw %	Verplichting beheersplan (art. 11.2.1 OEB)	Verplichting Beheersplan (art. 112 WB)
Monument	40%	40%	-	-
Stads- en dorpsgezicht, cultuurhistorisch landschap, archeologische site of erfgoedlandschap	40%	40%	x	x
UNESCO-werelderfgoed	40%	40%	-	x
ZEN-erfgoed	60%	60%	x	-
Onderwijsgebouwen	60%	60%	x	-
Beschermde monumenten eredienst	80%	60%	x	- ³⁹
Open erfgoed (in ontwikkeling)	80%	40%-60%	x	x
Beschermde goederen lokaal bestuur	80%	40%-60%	x	-
Molens	40%	40%-60%	-	-

Voor de nieuwe 40%-categorieën wordt soms wel en soms geen beheersplan verplicht. Voor de 60%-categorieën geldt in de meeste gevallen geen beheersplanverplichting meer en slechts voor een aantal van deze categorieën worden (minimale) voorwaarden opgelegd. Verder merkt de raad op dat voor UNESCO-werelderfgoed de nieuw ingevoerde beheersplanverplichting niet wordt gekoppeld aan een verhoogde premie. Daartegenover staat dat maalvaardige en publiek opengestelde molens als enige nieuwe categorie zullen kunnen genieten van een verhoogde premie en dit zonder beheersplanverplichting. Vanuit het idee dat een beheersplan verplicht wordt gemaakt voor de ‘complexe gevallen’ – zoals UNESCO-werelderfgoed – lijkt dit niet logisch. Immers, de opmaak en uitvoering van zo’n beheersplan zal een complexe aangelegenheid zijn, waardoor net in die gevallen een verhoogde premie aangewezen is. Dit in tegenstelling tot het relatief minder complexe geval van een individuele molen. De raad vraagt aldus verdere verduidelijking van de relatie tussen het premiepercentage en de verplichting van een beheersplan.

³⁷ Definitie: 'openstaan voor het publiek of bedoeld zijn voor gemeenschappelijk gebruik, ook al is de toegang beperkt tot een of meer welbepaalde categorieën van personen, met uitzondering van de zones die alleen toegankelijk zijn voor werknemers.

³⁸ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 16.

³⁹ Voor beschermde monumenten bestemd voor de eredienst is een kerkenbeleidsplan verplicht.

35. Bijkomende premie 10% voor voorbeeldige beheerders. Het artikel 116 WB voert een bijkomende premie van 10% in voor 'voorbeeldige beheerders' die een consequent en kwaliteitsvol onderhoud gedurende 6 jaar kunnen aantonen uitgaande van een onderhoudslogboek. Het verslag verduidelijkt: *'Deze bijkomende premie vergt het aantonen van goed onderhoud (of in meer algemene zin de positieve ontwikkeling van de locatie). Het logboek en de toestandrapportage moeten hieraan op een eenvoudige wijze tegemoet komen, zonder wezenlijke planlastverhoging. De premienemer kan deze verplichting desgewenst minimaal invullen, maar er kan worden geopteerd voor een uitvoeriger aanpak (cf. ook de toestandrapporten van Monumentenwacht). Wel is er een belangrijke interactie met de opvolging van beheersplannen, die in het kader van de aanpassing van het Onroerenderfgoedbesluit actiever wordt geïmplementeerd, mede met het oog op het verhogen van de doelmatigheid van beheersplannen: het zijn geen administratieve verplichtingen, maar hulpinstrumenten bij het dagelijks beheer van erfgoed.'*⁴⁰

De raad ondersteunt de vereiste inzake consequent en kwaliteitsvol beheer, alsook de voorziene koppeling met het nieuwe instrument van het onderhoudslogboek. De raad erkent dat de aanvullende premie van 10% bij eigenaars en beheerders voor een belangrijke stimulans kan zorgen voor structureel regulier onderhoud. De maatregel lijkt wel enkel het accent te leggen op onderhoud in het verleden. Het is echter minstens even zinvol om ook een visie op het onderhoud in de toekomst te verwachten.

Inzake het 'onderhoudslogboek' en het 'toestandrapport' (art. 1 WB) verduidelijkt het verslag dat deze instrumenten kaderen in de nieuwe bijkomende erfgoedpremie van 10% en moeten helpen bij het aantonen van goed onderhoud en dagelijks beheer van erfgoed.⁴¹ De raad beoordeelt de introductie van beide instrumenten positief. De raad vraagt nog verdere verduidelijking wat betreft de opmaak en de vereiste minimale invulling, de beoogde ondersteuning en de verhouding ten opzichte van de rapporten van Monumentenwacht

36. Bijkomende premie 10% voor vzw's. Artikel 116 WB voorziet een bijkomende premie van 10% voor vzw's die het herstel en het beheer van beschermde goederen of erfgoedlandschappen tot doel hebben. Het verslag motiveert: *'De aanvullende premie van 10 procent voor vzw's speelt in op organisaties (zoals Herita, Kempens Landschap, ...) die op het vlak van de onroerenderfgoedzorg een voorbeeldrol opnemen of bijdragen aan het verhogen van het draagvlak voor onroerenderfgoedzorg. De voorwaarden zijn strikt: het hoofddoel van de vereniging moet onroerenderfgoedzorg zijn, de portefeuille moet voor het merendeel uit beschermd onroerend erfgoed bestaan en er moet sprake zijn van een beheerscontinuïteit. Door de tweede aanvullende premie kunnen zij (als enige) een zeer voordelig premieniveau van 80 procent behalen. Dit ondersteuningsniveau ligt in de lijn van een stimuleringsbeleid dat al jarenlang wordt gevoerd ten aanzien van deze doelgroep.'*⁴²

De raad kan de ondersteuning van actoren en beheerders met een voorbeeldfunctie op vlak van erfgoedbeheer en -ontwikkeling onderschrijven. Het is voor de raad wel onvoldoende duidelijk waarom enkel vzw's in aanmerking komen. De raad meent dat de bijkomende premie moet worden opengesteld voor iedereen die aan de voorwaarden voldoet (vzw's, stichtingen,...). SARO vraagt om ook rekening te houden met de nakende afschaffing van de vzw-wetgeving, de vervanging door een eengemaakt wetboek van vennootschappen en verenigingen en het feit dat vzw's ook volop commerciële activiteiten zullen mogen uitoefenen als dit hun doel ondersteunt.

Om in aanmerking te komen voor de bijkomende premies van 10% dienen de nodige stavingstukken te worden voorgelegd. De artikelen 118, 123 en 125 WB verwijzen naar o.a. het

⁴⁰ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 2-3.

⁴¹ Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 2-3.

⁴² Verslag aan de Vlaamse Regering, pag. 19.

onderhoudslogboek en de vzw-statuten. Het is onduidelijk of, conform de conceptnota, tevens facturen moeten worden voorgelegd waaruit regulier onderhoud en goed beheer blijkt. Ook overgangsmaatregel artikel 153 verduidelijkt onvoldoende wat er onder 'duidelijke stavingstukken' kan worden verstaan.

37. Erfgoedpremie voor ingrepen in functie van ontsluiting. Het artikel 116 WB sleutelt aan de bestaande erfgoedpremie van 20% voor ingrepen in functie van de verbeterde inhoudelijke of fysieke ontsluiting van open erfgoed (in ontwikkeling). In overeenstemming met de 'richtlijn betoelaagbaarheid' wordt bepaald dat het moet gaan om ingrepen aan de locatie zelf die een fysiek en permanent karakter hebben. De raad betreurt dit. Even belangrijk is het bewaken van de intellectuele toegankelijkheid van erfgoed, zodat diverse leeftijds- en maatschappelijke groepen het erfgoed elk op hun niveau kunnen beleven.

De term 'aanvullende premie' (gewijzigd art. 11.2.12,§3 Onroerenderfgoedbesluit) wekt bovendien verkeerdelijk de indruk dat deze premie bovenop het premiepercentage van 40% of 60% wordt toegekend, terwijl het gaat om een aparte premie voor specifieke werkzaamheden. De raad vraagt het niet-cumulatieve karakter van deze premie in het besluit te expliciteren.

VII.4. ANDERE PREMIES

38. Premie buitensporige opgravingskosten. Aan de bestaande premie 'buitensporige opgravingskosten' worden drie wijzigingen doorgevoerd. Ten eerste stemt artikel 1 WB de definitie voor deze premie af op de nieuwe opvolgingsprocedures inzake archeologisch onderzoek (akte name). Ten tweede regelt artikel 137 WB, conform de conceptnota, de verhoging van de premie van 40% naar 80%. Tenslotte voorziet artikel 138 WB een tussenstap in de aanvraagprocedure, dit in functie van de beoordeling van de administratieve ontvankelijkheid en zodat bijstellingen desgevallend mogelijk worden.

SARO beoordeelt de geplande verhoging van deze premie positief, maar vraagt opnieuw om deze financiële ondersteuningsmaatregel voor iedereen toegankelijk te maken.⁴³ Minstens moet de definitie voor 'kleinschalige onderneming' worden afgestemd op de Europese definitie voor KMO: een kleine onderneming heeft minder dan 50 personen (VTE) werkzaam en de jaaromzet of het jaarlijkse balanstotaal overschrijdt 10 miljoen euro niet.

39. Premie archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. In navolging van de conceptnota wordt deze nieuwe premie ingevoerd. Artikel 1 WB legt hiervoor de definitie vast. Verder wordt een volledig nieuwe afdeling aan hoofdstuk 11 van het Onroerenderfgoedbesluit toegevoegd. Artikel 141 WB legt de concepten, structuur en procedures met betrekking tot deze nieuwe premie vast. Deze bepalingen zijn volledig gespiegeld aan de procedure voor de premie voor buitensporige opgravingskosten.

De invoering van deze nieuwe premie is positief. Naar analogie met de premie voor buitensporige opgravingskosten vraagt de raad deze toegankelijk te maken voor iedereen die verplicht is archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren.⁴⁴

40. Premie opmaak beheersplan. Conform de conceptnota schrappen de artikelen 127, 129, 130 en 131 WB alle bepalingen inzake de premie voor opmaak van een beheersplan. SARO beoordeelde het schrappen van deze onderzoekspremie reeds negatief. De raad wees op de meerwaarde van het instrument van het beheersplan, dat tot stand is gekomen vanuit een visie waarin onderhoud en beheer - planmatig en op lange termijn - primeren boven restauratie. Een planmatige aanpak zorgt bovendien voor een grotere betrokkenheid van eigenaars, gebruikers en beheerders. SARO stelde voor om het instrument van de beheersplannen te beschouwen als een essentieel onderdeel van het onroerenderfgoedbeleid. De raad drong aan op een

⁴³ SARO 2017|30, pag. 8 en SARO 2017|33, pag. 8.

⁴⁴ SARO 2017|30, pag. 8 en SARO 2017|33, pag. 8.

stimulerend beleid en maximale inzet op dit instrument, in het bijzonder voor het faciliteren en stimuleren van de opmaak van beheersplannen binnen grotere beschermde gehelen met verschillende actoren.

De raad benadrukte eerder ook de noodzakelijke samenhang tussen het premiestelsel en het instrument van de beheersplannen en stelde dat het schrappen van de onderzoekspremie voor de opmaak van een beheersplan niet vanuit louter budgettaire overwegingen mag gebeuren. Aanvullend vroeg SARO minstens het recht op de onderzoekspremie te behouden voor zij die verplicht zijn een beheersplan op te maken. Ook in geval van beheersplannen binnen grotere beschermde gehelen met verschillende actoren waarbij samenwerking, een eventuele beheerscommissie en facilitatoren, de uitwerking van het beheersplan mogelijk maken, is de onderzoekspremie essentieel.⁴⁵ De introductie en toepassing van het meerkostprincipe in het wijzigingsbesluit onderbouwt deze stelling.

⁴⁵ SARO 2017|30, pag. 10-11 en SARO 2017|33, pag. 8-9.

BIJLAGE 1

	Aangeduide ankerplaats⁴⁶	Onroerenderfgoedrichtplan⁴⁷
Uitgangspunt	Meest waardevolle landschappelijke plaatsen, een complex van gevarieerde erfgoedelementen, belangrijk voor de zorg of het herstel van de landschappelijke omgeving.	Per thema of gebied.
Finaliteit	Aanvulling en verfijning op de sectoriële wetgevingen; sectoriële voorstellen RUP's en andere beleidsplannen. Aanvulling op de klassieke bescherming van landschappen, gericht op afstemmen van onroerend erfgoed met ruimtelijke ordening. ⁴⁸	Sectorale voorstellen voor inrichtingsplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen.
Inhoud	Ministerieel besluit met vermelding van de benaming, de waarden die tot de aanduiding aanleiding gegeven hebben; de landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden; afbakeningsplan.	Toekomstvisie op betrokken onroerende goederen binnen het thema of gebied, met aandachtspunten uit het onroerend-erfgoedbeleid en beheers- en ontwikkelingsdoelstellingen; op basis van gegevens uit vastgestelde inventaris. Eventueel actieprogramma dat de instrumenten en middelen opsomt die ter beschikking staan voor de verwezenlijking van de visie.
Procedure	Voorlopige aanduiding en vervolgens definitieve aanduiding. Volgende stap is doorvertaling in erfgoedlandschap.	- Samenwerking en participatie staan centraal. ⁴⁹
Adviesverlening	Formele adviesronde lokale besturen en Vlaamse administraties, advies KCML.	-
Rechtsgevolgen	Zorgplicht administratieve overheid inzake eigen werk of handeling en opname in register. Verplichting om aangeduide ankerplaatsen door te vertalen naar erfgoed-landschappen bij het opmaken van RUP's. ⁵⁰ Sinds overgangsmaatregel geldt ook informatieplicht. ⁵¹	Geen directe rechtsgevolgen, maar goedkeuring actieprogramma resulteert wel in formeel engagement van partners om acties uit te voeren. ⁵²

⁴⁶ Gebaseerd op hoofdstuk IV en V van het Decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, tenzij anders vermeld.

⁴⁷ Gebaseerd op hoofdstuk VII van het Onroerenderfgoeddecreet, tenzij anders vermeld.

⁴⁸ Antwoord minister Geert Bourgeois op schriftelijke vraag nr. 801 van 13 september 2013:

<https://www.vlaamsparlament.be/parlementaire-documenten/schriftelijke-vragen/892400>

⁴⁹ <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/beheer/onroerenderfgoedrichtplannen>

⁵⁰ Antwoord minister Geert Bourgeois op schriftelijke vraag nr. 801 van 13 september 2013.

⁵¹ <https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/ankerplaatsen-in-de-inventaris/>

⁵² Intentieverklaring Onroerenderfgoedrichtplan Hoogstamboomgaarden in Haspengouw